

Илија ПСАЛТИРОВ

БАЛКАНСКА СЛОБОДНА ЕКОНОМСКА ЗОНА

Неодамна, Европската комисија предложи на Балканот да се создаде зона за слободна размена, која ќе ги замени недоволно функционалните постојни договори за слободна трговија (околу триесеттина), кои земјите ги склучија последниве години под покровителство на Пактот за стабилност. Според Кристина Наѓи, портпаролка на Комесарот за проширување во ЕК, Оли Рен, без разлика дали ќе се адаптира ЦЕФТА (Централноевропската слободна трговска зона), или ќе се потпише нов трговски регионален договор, во секој случај мора да се направи нешто за подобрување на регионалната трговска и економска соработка на Балканот, зашто таа е далеку под својот потенцијал. Цел на ЕК е да се зголеми трговската размена во регионот, која е недоволна, за што е потребно да се подобри рамката за соработка, а таков единствен систем ќе ја зголеми трговската размена, ќе го зголеми економскиот пораст и ќе му помогне на регионот да привлече странски инвестиции, кои му се исклучително потребни. Според неа, колку повеќе се развива трговијата, толку повеќе регионот ќе станува поинтересен за инвеститорите. Инаку, овој предлог на ЕК не е нов. За него било разговарано на состанокот на министрите за трговија и економија од Балканот лани во јуни, во Софија, на кој била постигната согласност дека е потребна нова трговска рамка за регионот. Според Мери О'Махони од Пактот за стабилност, станува збор за договор меѓу земјите од регионот и тоа во никој случај не влијае врз индивидуалните односи на овие земји со ЕУ, кои се ре-

гулирани со спогодбите за стабилизација и асоцијација. И во ЕК и во Пактот за стабилност сметаат дека е важно да се има единствена форма за трговска соработка токму по примерот на ЦЕФТА. Во таа насока, Европската комисија предложи балканските земји во текот на 2006 година да договорат единствена зона на слободна трговија, која би профункционира на почетокот на идната година. Овој предлог на ЕУ ги испровоцира реакциите на неколку челници на балканските земји, но дел од нив останаа неми и буквално го премолчеа предлогот, како лидерите на Босанската федерација, Албанија, но и на Србија и Црна Гора. Најбурни реакции имаше од хрватските лидери, но соодветно реагираше и нашата Влада која, пак, неофицијално го поддржа овој предлог. Хрватскиот премиер Иво Санадер побара од Брисел да се преформулира одлуката т.е. наместо создавањето нова слободна трговска зона (СЕФТА), да се прошири постојната ЦЕФТА со балканските земји, што всушност е иста форма, но со друга политичка димензија. Барањето на хрватската Влада е балканските земји да станат членки на ЦЕФТА и ним да им се придружи Молдавија, со што ќе се избегне алузијата за создавање некаква нова Југославија или барем опасноста земјите од регионот да се стават во регионална рамка и така да се приближуваат кон Унијата. Според резултатите од анкетата на јавното мислење, спроведена во Хрватска, најголем број Хрвати се спротивставуваат на идејата на ЕУ за формирање слободна трговска зона на Балканот. Околу 56 отсто од испитаниците се спротивставуваат на идејата и сметаат дека на-

место тоа треба да се прошири Централно-европскиот договор за слободна трговија, односно во него да биде вклучен и Балканот. Само 14,4 отсто од испитаниците го поддржуваат формирањето регионална трговска зона. Сепак, хрватскиот претседател Стипе Месиќ, предлогот го оцени како позитивен, сметајќи дека тој не претставува создавање нова Југославија. Според него, предлогот за регионална зона на слободна трговија, во која би биле Хрватска, Македонија, Албанија, БиХ и Србија и Црна Гора всушност ќе овозможи поголем пробив на хрватските производи на пазарите во соседните земји. Од политичарите во Србија и Црна Гора, единствено реагираше поранешниот министер за надворешни работи на СиЦГ, Горан Свилановиќ, кој ја поддржа идејата, потенцирајќи дека предлогот на ЕУ бил погрешно протолкуван од страна на Хрватска и дека во таа идеја тој не гледа можност за формирање некоја нова СФРЈ, туку можност за напредок на земјите од регионот. На иста линија се и нашите политичари, односно министерката за надворешни работи Митрева и вицепремиерката Шекеринска, кои ја поддржаа оваа иницијатива, гледано низ призмата на економијата, а не на политиката. Реакции имаше и од стручната јавност, па со свои ставови се јавија и многу професори, аналитичари и деловни луѓе, кои во најголема мера ја прифаќаат идејата, иако некои сметаат дека овој предлог е задоцнет и дека оваа идеја требала да се реализира многу порано и дека нема да ги даде очекуваните резултати. Што се однесува до мојот личен став, веќе го изнесов, но би го повторил. Имено, гледано

од аспект на интегрирањето во ЕУ, овој предлог е логичен, ако се земе предвид фактот дека како членки на Унијата, еден ден би биле дел од една иста или слична форма на економско интегрирање. Не треба да се заборава дека идејата за формирање на Европската унија лежи токму во пробирањето на економските бариери, односно во отворањето на границите и формирањето единствен пазар. Во Европа, покрај пазарот на ЕУ, кој опфаќа повеќе од 450 милиони луѓе, има и други регионални економски интеграции како, на пример, ЕФТА, зона која ги опфаќа земјите кои не се членки на Унијата, како Исланд, Лихтенштајн, Норвешка и Швајцарија. Во 1992 година трите членки на ЕФТА, без Швајцарија, се придружија кон Договорот за Европска економска зона и фактички нивниот пристап кон пазарот на ЕУ е овозможен без никакви пречки. Според тоа, идејата за формирање Балканска слободна економска зона ќе им овозможи на земјите, кои ќе бидат дел од неа, да етаблираат соработка на подруга основа од онаа која ја нудеа договорите за слободна трговија и подобро да се подготват за вклучување во големиот пазар на Европската унија, оној момент кога ќе станат дел од неа. Сепак, во одредена мера треба да бидеме претпазливи, особено кога е во прашање заштитата на дел од домашното производство, зашто нашиот трговски дефицит и така е огромен, а со отворањето на пазарот уште повеќе дел од домашните производи лесно можат да се заменат со слични од увоз. Како и да е, идејата е за поздравување, а останува да видиме дали и како политичките лидери би ја реализирале.